

Vatteningenheten
Rolf Larsson
Tfn: 0501-605869
Mobilnr: 0703 - 14 58 69
E-post: rolf.larsson@sjv.se

Dräneringssituationen i dagens jordbruk.

Vad påverkar dräneringen?

Följande faktorer har betydelse för om och när en dränering ska utföras:

1. Lagar och förordningar
2. Tillämpningen av lagar samt tillsyn
3. Lantbrukets ekonomi
4. Forskning, kunskap och kunskapsförmedling
- Övrigt
5. Hur ser andra på markavvattning och täckdikning.

1. Lagar och förordningar

Utöver miljöbalkens (MB) hänsynsregler inverkar följande lagar och förordningar på markavvattning och dränering.

MB 11:2 § Med vattenverksamhet avses

.....

4. åtgärder som utförs för att avvattna mark, när det inte är fråga om avledande av avloppsvatten, eller som utförs för att sänka eller tappa ur ett vattenområde eller för att skydda mot vatten, när syftet med åtgärden är att varaktigt öka en fastighets lämplighet för något visst ändamål (markavvattning).

MB 11: 9 §. För vattenverksamhet krävs det tillstånd enligt denna balk, om inte något annat följer av bestämmelserna i detta kapitel.....

MB 11:13 § Markavvattning får inte utföras utan tillstånd.

För dränering av jordbruksmark genom täckdikning med dräneringsrör som har en största diameter av 300 millimeter krävs det dock tillstånd endast om det är sannolikt att allmänna eller enskilda intressen skadas genom verksamheten.....

MB 11:14 § Regeringen får förbjuda markavvattning som skulle kräva tillstånd enligt detta kapitel i områden där det är särskilt angeläget att våtmarkerna bevaras.....

Biotopskydd

Småvatten och våtmarker med en areal av högst ett hektar i jordbruksmark som ständigt eller en under stor del av året håller ytvatten eller en fuktig markyta såsom öppna diken...

Påverkan

Sammanfattningsvis kan man konstatera att lagstiftningen har måttlig direkt påverkan på dräneringen:

Biotopskyddet medför att dränering i vissa fall kan hindras på fällt där det finns diken.

Markavvattningsförbudet och tillståndsplikten kan, i synnerhet på organogena jordar, hindra dränering på grund av att det kan bli svårigheter att fördjupa huvudavloppen. Även kant- eller backdiken kan omfattas av markavvattningsförbudet.

2. Tillämpning av lagar och förordningar

Länsstyrelsen har på senare år skärpt sin tillsyn.

Vi har ett stort antal markavvattningsföretag som genom åren fördjupats, detta gäller i synnerhet där vi har organogena jordar. Vi har även invallningsföretag som fått större pumpar. Här kan man göra två olika tolkningar:

- A. En ändring (fördjupning, eller större pump) som avviker från givet tillstånd, utlåtande, är att anse som otillåten oavsett när ändringen tillkom.
- B. En ändring som tillkommit före det att tillståndsplikten och markavvattningsförbudet infördes ska prövas efter den lagstiftning som gällde vid dess tillkomst.

Min uppfattning är att B gäller, men saken är inte prövad (under prövning) och osäkerhet råder. Om A gäller så har vi några tusen hektar jordbruksmark i Skaraborg som skulle bli obrukbara vid en aktiv tillsyn.

Den skärpta tillsynen och artiklar om otillåten markavvattning har lett till att många lantbrukare tror att det inte är tillåtet att rensa. Rensning är inte tillståndspliktigt, men om rensningen "... kan komma att väsentligt ändra naturmiljön, skall anmälan för samråd göras..." MB12:6. anmälan ska göras till länsstyrelsen.

3. Lantbrukets ekonomi

Det är väl ganska uppenbart att lantbrukets ekonomi är en viktig faktor för om och när en åker ska täckdikas. Det syns också tydligt på den statistik vi har. I tider med svag ekonomi inom lantbruket minskar täckdikningen.

Trädesersättningen har fått två inverkningar. Man passar på att dika när man har en betald träda på berörd åker, eller man lägger den dåligt dränerade åkern i träda istället för att täckdika.

4. Forskning, kunskap och kunskapsförmedling

Inom detta område har förändringen varit omfattande under de senaste decennierna. Några exempel:

- Forskningen på området har minskat.
- När jag började arbeta på lantbruksnämnden i Skara 1983 var vi ca 125 personer i Sverige som arbetade med markavvattning, dränering, kontakter med entreprenörer och utbildning av lantbrukare med flera. Nu är vi 13 aktiva inom Jordbruksverket som bl.a. arbetar med jordbrukets markavvattning. Vi har slutat med entreprenörsträffar och har begränsad telefonrådgivning till jordbrukarna. Det finns ett fåtal privata täckdikesprojektörer varav de flesta är pensionärer.
- Tidigare fanns det upparbetade dubbelriktade kanaler mellan lantbrukarna, lantbruksnämnderna och forskningen, dessa är nu brutna.
- Jag är tveksam till om lantbruksskolorna ger tillräcklig kunskap om dränering till eleverna.

Om det är punkterna ovan som slår igenom eller om det är andra orsaker vet jag inte, men synen på dräneringen har förändrats även bland lantbrukarna. När jag är ute på markerna är det ytterst ovanligt att jag hittar en rensad brunn eller ett underhållet rötutlopp.

Den rådande uppfattningen bland många (yngre) lantbrukare tycks vara att dränering är något som inte kräver underhåll och brunnar är något som står i vägen.

4. Hur ser andra på markavvattning och täckdikning

Det har hänt att personer jag mött förklarat att de är negativa till markavvattning. En period körde jag omkring med en dekal på bilen med texten ”dränera mera”, Jag fick många syrliga kommentarer om den, både från myndighetshåll och miljö rörelsen.

Min kommentar till dom som är negativa till markavvattning är; att negativ till markavvattning kan endast den vara som inte äter, inte bor och inte reser och dom är ju inte så många.

Vi måste alla hjälpas åt att sprida kunskap om dränering och föra ut dräneringens positiva effekter.

Rolf Larsson